

Úvahy o duchovnom sprevádzaní pre saleziánov

Jack Finnegan, SDB

Formačný týždeň českých a slovenských direktorov saleziánskych komunít,

Fryšták na Morave, 17. – 21. 1. 2005

1. Byť učeníkom

Obsah

0. Predstavenie	1
1. Byť učeníkom	1
a) Učenie začína v slepote	1
b) Duchovné sprevádzanie je proces k pochopeniu	2
c) Duchovnosť nie v mysli, ale v reálnom čase a na reálnom mieste	2
d) Duchovné sprevádzanie slúži slobode a nie útlaku	3
e) Obranné mechanizmy	4
☒ Potláčanie	4
☒ Uzavretosť	4
f) Pieseň duše a Veľkonočné tajomstvo	5

0. Predstavenie

Don Finnegan je profesor psychológie a súčasnej spirituality v Dubline a pracuje ako psychoterapeut a ako riaditeľ jedného saleziánskeho centra. Je predsedom Írskej národnej asociácie pre duchovné sprevádzanie a často sa zúčastňuje svetových sympózií z tejto oblasti. Preto sme ho pozvali, aby nám ponúkol niečo zo svojho bohatstva.

Jack Finnegan: K tomu všetkému, čo už bolo povedané, som tiež jednoduchý salezián. Som direktorom provinciálneho domu v Dubline a zástupcom provinciála. Budem k vám hovoriť ako salezián.

1. Byť učeníkom

- Mk 8, 22-26; Mk 8, 27 – 30; Mk 8, 31 – 33; Mk 10, 46-52;

a) Učenie začína v slepote

Chcem začať sériu reflexii z evanjelia sv. Marka. Chcem to urobiť veľmi jednoducho. Aby sme mohli hovoriť o saleziánskom duchovnom vedení alebo o duchovnom sprevádzaní alebo o sprevádzaní v duchovnom povolaní je nutne rozumieť duchovnej antropológii. V centre dobrého pochopenia duchovnej antropológie je pochopenie „byť učeníkom“. Asi najlepšie miesto pre pochopenie antropológie „byť učeníkom“ je v evanjeliu sv. Marka. Evanjelium sv. Marka sa tiež

nazýva evanjeliom cesty. Marek používa technický názov v gréčtine ktorý sa dá preložiť „na ceste“. Učeník podľa Marka je niekto kto je na ceste. Je to niekto kto sleduje určitú špecifickú cestu. My saleziáni sme učenici na ceste. Ideme cestou ktorú nám ukázal don Boso. Je to cesta ktorá vychádza z evanjelií. Nechcem teraz čítať celé evanjelium Marka. Vybral som úryvky z kpt. 8. Táto skupina príbehov začína a končí uzdravením slepého muža. Prvý príbeh hovorí o uzdravení slepého muža v Betsaide (Mk 8, 22 – 26). Posledný príbeh hovorí o uzdravení slepého Bartimeja, ktorý bol uzdravený pri Jerichu (Mk 10, 46 – 52). To ma vedie k otázke. Kde začína *učenictvo*, resp. „*byť učenikom*“? Odpoveď je jednoduchá. Začína v slepote.

Učenictvo začína v slepote, keď pochopím, že som slepý. Psychologicky slepý, duchovne slepý, slepý k bratom a sestrám. Keď čítame prvý príbeh, všimneme si v prvej vete sloveso: „*prišli k Betsaide*“. Vo všetkých príbehoch o učenictve Marek používa slovesá, ktoré vyjadrujú pohyb. Byť učenikom znamená byť dynamický, byť v pohybe. Keď nie som v pohybe, nie som učeník. Keď nerobím nič so svojou slepotou nie som učeník. Keď nedovolím aby môj život napredoval, nie som učeník. A tak prišli k Betsaide.

Čo je to za miesto **Betsaida**? Pýtam sa preto, lebo každá spiritualita je ovplyvnená spiritualitou miesta. Niektoré miesta robia spiritualitu ľahšou. Chodíme na tie miesta ako na púte. Sme tam osviežení. Niektoré miesta zasa robia spiritualitu veľmi ťažkou. Betsaida je také miesto. Vyjadruje nedostatok viery.

b) Duchovné sprevádzanie je proces k pochopeniu

Prišli k Betsaide a ľudia mu priviedli slepého aby sa ho dotkol a vrátil mu zrak. Ježiš ho zobral mimo Betsaidu, von z mesta. Prečo ho Ježiš vyviedol z mesta? Toto sú dôležité otázky. Prečo sa ho musel dotknúť dva krát? Keď mu potrel oči slinami, a vložil na neho ruky, spýtal sa ho: „*vidíš niečo?*“ A on zdvihol oči a povedal: „*vidím ľudí ale sú ako chodiace stromy*“. Takže Ježiš znova položil ruky na jeho oči a až potom slepý muž videl jasne. Ježiš sa dotkol tohto muža dva krát, lebo stať sa učenikom je proces a nestane sa to naraz.

Aby podporil tento proces, Ježiš použil ľudské veci. Slinu. Napľul mu do dlaní. Predstavte si duchovné sprevádzanie, kde by vás duchovný sprievodca potieral slinou alebo by vám pľul do dlaní. Ale Ježiš to robí lebo to predstavuje uzdravenie. Stať sa učenikom je predovšetkým proces uzdravovania. Keď robím duchovné sprevádzanie, som hlavne liečiteľom, pomáham uzdraviť sa. Pomáham vedenému vidieť veci, snažím sa porozumieť aký vplyv majú na neho miesta kde žije. Duchovné sprevádzanie je proces k pochopeniu. Dospieť k väčšej jasnosti, porozumeniu.

Takže sa musím pýtať sám seba: „*Ako veľa vidím? Ako veľa rozumiem? Aké jasné sú moje vízie? Ako na mňa vplýva miesto kde žijem? Mení to miesto mňa alebo ja mením to miesto?*“

Na koniec, Ježiš dáva tomuto mužovi slobodu. Poslal ho domov a nech nejde do mesta. Byť učenikom je pohyb k voľbe. Môžem si vybrať ísť domov alebo si môžem vybrať nasledovať Ježiša. A to je nebezpečenstvo duchovného sprevádzania. Privádza nás k stretnutiu s egom.

Žijeme v psychologickvej dobe a sme zmätení čo sa týka slobody. V duchovnom živote sme oslobodení **pre niečo**. V psychológii sme oslobodení **od niečoho**. Keď robím s mladými, mladí budú rozumieť slobode od niečoho alebo nebudú rozumieť slobode pre niečo. A o tom budeme hovoriť v nasledujúcich prednáškach.

c) Duchovnosť nie v mysli, ale v reálnom čase a na reálnom mieste

Ideme k ďalšiemu príbehu Mk 8, 27 – 30. Znova začína slovesom pohybu. Ježiš so svojimi učeníkmi vyšiel do dediny pri Cézarey Filipovej. Aké je to miesto Cézarea Filipova? Kto ho postavil? Čo reprezentuje? Prečo si Ježiš vybral toto miesto aby práve tu položil kľúčovú otázku čo znamená byť učeníkom? Mk 8, 27 – 29: „*Cestou sa pýtal svojich učeníkov: „Za koho ma pokladajú ľudia?“* ²⁸ *Oni mu odpovedali: „Za Jána Krstiteľa, iní za Eliáša a iní za jedného z prorokov.“* ²⁹ „*A za koho ma pokladáte vy?“*, opýtal sa ich. *Odpovedal mu Peter: „Ty si Mesiáš.“* Otázka bola položená dva krát pri Cézarey Filipovej. Slepý v Betsaide bol tiež uzdravený na dva krát. To je zaujímavá paralela. Naznačuje to proces. Že sa rozvíja vedomie, rozvíja sa vzostup, rozvíja sa jasnosť.

Kto postavil Cézareu Filipovu? Herodes. Postavil toto mesto proti Jeruzalemu ako sekulárne svetské miesto. Ako mesto obchodu, ako komerčné miesto a pomenoval ho podľa rímskeho cisára. Jeruzalem predstavuje moc náboženskú. Cézarea Filipova reprezentuje svetskú moc a biznis. Vidím to ako veľmi zaujímavú vec, že Ježiš kladie kľúčovú otázku o učeníctve nie v Jeruzaleme ako duchovnom meste, ale v sekulárnom meste Cezarey Filipovej.

Don Bosco založil saleziánov počas priemyselnej revolúcie. Neboli sme založení v Ríme, svätom meste. Boli sme založení v Turíne, v svetskom meste. Cezarea Filipova je miesto, kde sa Ježiš pýta „*čo hovoria o mne ľudia?“*. Je jednoduché odpovedať na otázku kto je Ježiš v Ríme alebo v Jeruzaleme. V náboženskom prostredí je jednoduché byť Ježišovým učeníkom, ale oveľa ťažšie je to vo svete, v sekulárnej spoločnosti. Tu nie je jednoduché byť učeníkom. Nie je jednoduché byť kňazom, rehoľníkom. V takom ťažkom prostredí sa Ježiš pýta teba a mňa: „*Kto si myslíš, že som?“*

Ozajstná spiritualita rastie na neľahkých miestach. A niekedy je to najťažšie v komunite. Niekedy je komunita sama o sebe Cezarea Filipova. Lebo tam sme konfrontovaní a pokúšaní slabosťou jeden druhého. Namiesto aby sme sa podporovali, berieme si mentalitu Cezarey Filipovej a súťažime medzi sebou. A to je obchod, to nie je spiritualita. Je dôležité aby sme premýšľali o mieste kde žijeme kde pracujeme. Lebo našu duchovnosť nežijeme v mysli ale žijeme ju v reálnom čase a na reálnom mieste.

Učeníctvo predstavuje mentalitu. Byť saleziánom predstavuje mať mentalitu. Takže sa neustále musím pýtať sám seba akú mám mentalitu. Je moja mentalita otvorená? Je zatvorená? Je rigidná? Alebo je moja mentalita flexibilná? Myslím, že saleziánska mentalita je otvorená a flexibilná. Lebo nie je možné robiť s mladými ak by sme neboli otvorení a flexibilní. A ani v komunite sa nedá žiť ak nie sme otvorení a flexibilní.

Ježiš žil s čudnými ľuďmi a my sa musíme učiť od neho žiť so zvláštnymi ľuďmi. A keď budeme o tom psychologicky rozmýšľať uvedomíme si, že my sme najzvláštnejší ľudia zo všetkých. Sme tajomstvom sami sebe. Nebudem prekvapený, keď zistíte, že vy sami ste najväčším tajomstvom sami pre seba. A ja vás musím rešpektovať, povzbudzovať a prijať. V stanovách je napísané, že spoločenstvo prijíma spolubrata takého aký je. A povzbudzuje ho k rastu.

d) Duchovné sprevádzanie slúži slobode a nie útlaku

Musíme si tiež uvedomiť že Cézarea Filipova predstavuje tiež útlak. Je to miesto Rimanov. Je to miesto kde boli utláčatelia, bolo to miesto koloniálnej moci. Takže psychologicky a duchovne, musím si klásť otázku: „*Kde je miesto útlaku v mojom živote? Kde som utláčaný?“* A ešte dôležitejšie je položiť si otázku: „*Kde ja utláčam iných?“* Moc korumpuje ľudí. Moc prináša korupciu. A to je to čo vlastne Cézarea Filipova reprezentuje. Miesto kde moc korumpuje. Ako jednotlivci máme zaujímavý vzťah k moci. Každý ma túžbu po moci. Moc je psychologické hnutie, sila. Nie je to to isté ako autorita. Autorita stojí na pravidlách, napr. na stanovách. Ak som direktorom, moja autorita je založená na stanovách. Moja moc je v mojej osobnosti. Keď žijem duchovne musím poznať rozdiel. Keď som duchovný sprievodca, nesmiem používať moc aj keď mám autoritu. Lebo duchovné sprevádzanie slúži slobode. Neslúži k útlaku.

Kde začína učeníctvo? Začína na tmavých miestach. Začína tam kde nie sme slobodní. Keď rozmýšľam o vlastnom živote, musím rozmýšľať o nepoznaných (temných) miestach vo mne. Keď robím duchovné sprevádzanie, musím dovoliť druhej osobe aby spolu so mnou prišla na svoje nepoznané a neslobodné miesta. Psychologicky sa tomu bránime. Nechceme ísť na naše nepoznané a neslobodné miesta. A nechceme ich už vonkoncom ukázať iným ľuďom. Technicky v duchovnom sprevádzaní to voláme paralelný proces. To znamená, že keď ja sám niečo odmietam sám v sebe, budem to odmietaať aj u iného. Keď nie som slobodný, nemôžem pomôcť inému k slobode. Keď som chytенý v pasci, chytím do tej pasce aj iného a to presne v tom istom mieste. „Čo nechcem počuť? Ktoré príbehy ma oberajú o pokoj?“ To sú veci, ktoré prezrádzajú vaše neznáme miesta kde ste neslobodní.

e) Obranné mechanizmy

Dobrá modlitba je, keď poviem: „*Pane daj aby som sa necítil dobre. Daj, aby som sa necítil dobre, aby som poznal sám seba.*“ Problém je, že ľudské ego je obklopené obrannými mechanizmami, ktoré pracujú v podvedomí. A je ich neskutočne veľa. Keď učím študentov, hovorím o 21 obranných mechanizmoch. Niektoré sú však veľmi rozšírené.

• Potláčanie

Prvý je – potláčanie, represia. Odmietam si vec uvedomiť. Pripustiť. Nedovoliím aby som si tú vec uvedomil. Robím to preto aby som sa vyhol úzkosti. Tento mechanizmus na krátky čas pomáha. Ale v perspektíve dlhodobého pohľadu je nebezpečný lebo vzbudzuje moju úzkosť a ovplyvňuje druhých. V spoločenstve, kde človek používa potláčanie ako obranný mechanizmus, sa rozbíjajú vzťahy, narastá chlad, začínajú zlé vzťahy, konflikty. Keď žijem v komunite, je to ťažké. Psychologické vysvetlenie je jednoduché: Všetci sa bránime a odmietame uznať pravdu. Nepýtame sa sami seba ako učenici. Kladieme si otázky ktoré obhajujú naše vlastné záujmy ale nie záujmy toho druhého. A to je Cézarea Filipova, to je Betsaida. Ale my musíme opustiť tieto miesta ak chceme rásť.

Rásť psychologicky znamená „byť si vedomý“. Ak sa nerozhodnem aby som sám seba poznal, aby som vedel, nikdy nebudem rásť.

My praktizujeme dva druhy nevedomia. Prvé sa týka nevedomia minulosti (nepoznania). To je problematické. Druhé nevedomie sa týka našej prítomnosti. A to má hlboké psychologické a duchovné konsekvencie (súvislosti). Ak odmietam poznať sám seba v prítomnosti, blokujem zmenu, vzťahy, a akúkoľvek zmenu robím nemožnou. Pretože chránim svoje ego. Namiesto toho, aby som sa otvoril a aby som dovoľil mojej mentalite reagovať na výzvy.

• Uzavretosť

Ešte jedna zaujímavá vec o Cezarey Filipovej. Ideme k tretiemu príbehu Mk 8, 31 – 33. „*Potom ich začal poučaať: „Syn človeka musí mnoho trpieť, starší, veľkňazi a zákonníci ho zavrhnú, zabijú ho, ale on po troch dňoch vstane z mŕtvych.*“ Hovoril im to otvorene. Peter si ho vzal nabok a začal mu dohovárať. On sa obrátil, pozrel sa na svojich učeníkov a Petra pokarhal: „*Chod' mi z cesty, satan, lebo nemáš zmysel pre Božie veci, len pre ľudské!*“ Peter karhá Ježiša a Ježiš karhá Petra. Čo to znamená byť pokarhaný? Keď Peter povedal „Ty si Mesiáš, ty si Kristus.“ – bol úplne otvorený Bohu. Keď Peter karhá Ježiša, bol zatvorený a bránil sám seba. Odmietal výzvu veľkonočného tajomstva. Veľkonočné tajomstvo je tajomstvo smrti a vzkriesenia. Opravdivá spiritualita je proces umierania a vstávania. Kontemplatívna psychológia je proces umierania a vstávania. A keď premýšľame o týchto dvoch pokarhaniach, je to opäť dvakrát. Uzdravenie slepeho na dvakrát, polozenie otázky na dvakrát,

karhanie na dvakrát. Čo to znamená? Znamená to, že sme vyzvaní aby sme obnovili a otvorili našu kontemplatívnu, tajomnú, duchovnú stránku nášho srdca. A to je úloha nášho života a to je aj úloha duchovných sprievodcov.

Pokarhať znamená, že sme vyzvaní, aby sme sa vzdali našej egoistickej podstaty, egoistickému zaobreraniu sa sebou samým (prílišnej starosti o seba samých). Čo objavíte pri duchovnom sprevádzaní je, že ľudia sa príliš zaujímajú sami o seba, sú príliš zaujatí sami sebou. Keď som príliš ponorený sám do seba nebudem počúvať iných budem počúvať iba sám seba, nebudem počúvať iných. Úlohou duchovného sprievodcu je naučiť iného počúvať iných a zabudnúť na seba, byť prítomný pre iných.

Pokarhať niekoho v židovskej kultúre je technický výraz a súvisí s exorcizmom. Ak Peter kára Krista, to znamená, že Peter si myslel, že Ježiš je v moci Zlého. Lebo nechce prijať umieranie a vstávanie.

Markovo evanjelium má aj iné príklady pokarhania. Napr. Mk 1, 25 Ježiš karhá nečistého ducha: *Ježiš mu prísne rozkázal: „Mlč a vyjdi z neho!“*. Stalo sa to keď bol v synagóge v Kafarnaume – nečistý duch vykrikuje kto je Ježiš lebo ho rozpoznať, zatiaľ čo obyčajní ľudia ho nepoznajú.

Ďalší príklad je v Mk 4, 39 počas búrky na mori. *On vstal, pohrozil vetru a povedal moru: „Mlč, utíš sa!“* Takže pokarhanie súvisí s chvíľou keď je prítomné zlo. Pokarhanie súvisí s momentmi kedy prežívame búrky v našom živote.

Ale Mk 8, 33 sa týka nevery: *On sa obrátil, pozrel sa na svojich učeníkov a Petra pokarhal: „Chod' mi z cesty, satan, lebo nemáš zmysel pre Božie veci, len pre ľudské!“* Kristus karhá nedostatok viery. Keď Peter hovorí: „Ty si syn Boží“, vidíme expresnú teológiu. Keď Peter karhá Ježiša – ide o operatívnu teológiu. Expresná teológia je vyslovená - to čo hovorím. Operatívna teológia je to čo robím, vyjadrená skutkami.

Takže takto to funguje v živote. Alebo takto to funguje v živote Petra. Keď prehlasuje „Ty si Mesias“, to je vyslovená teológia, ale keď karhá Ježiša, to je teológia v činnosti. My saleziáni sme dobrí v tom, že veľa o láske hovoríme, ale neukazujeme ju. Čiže sme často v podobnej situácii ako Peter.

f) Pieseň duše a Veľkonočné tajomstvo

Učenie keď sa stretáva s veľkonočným tajomstvom umierania a vstávania, predstavuje kľúčovú metaforu rytmu duše. Odborník v duchovnom sprevádzaní vždy načúva rytmu duše a rytmus duše nachádzame v príbehoch ktoré nám ľudia rozprávajú. Keď počúvam tvoj príbeh (čo rozprávaš), snažím sa počuť hudbu tvojej duše. Hudba duše je hudba umierania a vstávania. Duša k nám rozpráva a priťahuje našu pozornosť v rytme umierania a vstávania. Duchovný sprievodca sa má stať odborníkom, ktorý rozozná tento rytmus a tanec duše, jej melódiu v umieraní a vstavaní. Každá duša má svoju vlastnú melódiu, svoju pieseň. Žiť duchovne znamená dať možnosť mojej duše spievať svoju pieseň, duchovný sprievodca pomáha ľuďom aby mohli spievať pieseň ich duše. Lebo on už dokáže spievať svoju vlastnú pieseň.

Podľa nahrávok:

- preložila: Tatiana Betáková
- redakčná úprava: Nasťa Strečková

Pozn.: v texte sú zapracované opravy prekladu podľa výkladového slovníka